

PÁZMÁNY PÉTER EGYETEME

Irtá: Kuncz Ödön dr.

Pázmány Péter egyházfőedelem, akinek életcélja „a magyar lélek katolikus szellemű kiművelése” volt, II. Ferdinánd német birodalmi császár és magyar király jóváhagyásával megalapította ezelőtt háromszáz évvel a magyar tudományegyetemet. Mély jelentőségű összetalálkozása a középkor legtokéletesebb és leghatalmasabb három szervezetének: az Egyháznak, a Királyságnak és az Egyetemenek.

Amikor Gasparri bíboros államtitkárnak egynehány évvel ezelőtt jelentették azt a szörnyű és kegyetlen pusztítást, amelyet a spanyol forradalom a katolikus templomokban, kolostorokban és intézményekben végbevett, az Egyház nagy szolgálja ablakához ment és a Szent Péter Templomra mutatott. „Ezerkilencszáz évvel ezelőtt — mondotta — egy szegény halászt végeztek ki ezen a dombon és a sírja még mindig itt van, beborítva a világ legszebb kupolájával. Pedig azóta sokkal nagyobb dolgok is történtek, mint a spanyol forradalom!” A bíboros államtitkárnak ebben a gesztusában, ebben a megjegyzésében benne van a katolikus Egyház teljes hatalma, lebirhatatlan ellenálló ereje, történelmi hivatása. A szikla, amely az egész keresztény kultúrát hordozza.

Pázmány Péter, ez a protestáns családból származó, minden ízében magyar főpap, aki a török elnyomással és vallási harcokkal meglátogatott magyar nemzetet cselekedetekkel, alkotásokkal akarta a végső pusztulástól megmenteni, — szintén a keresztény kultúra sziklájára épített, amikor mintaszerű gazdálkodással összegyűjtött hatalmas vagyonából egymásután alapítja a bécsi Pazmaneumot, a pozsonyi angol kisasszonyok intézetét, a római Collegium Hungaricum-ot, a nagyszombati nemesi kollégiumot, az első magyar kongregációkat és a nagyszombati két fakultásos főiskolát: a mai Pázmány Péter Tudományegyetemet. Egyetemet alapított a nagy magyar egyházfőedelem, mert jól tudta, hogy mit jelent nemzetének a hatalmat adó tudás fellegvára. Katolikus egyetemet alapított, mert világosan látta, hogy a tudás, ha a keresztény erkölcs nem ad neki szárnyakat, porban kúsó okos kigyó marad. És magyar egyetemet alapított, hogy nemzetének vezető intelligenciája a nyugati kultúra fegyvereivel vértézve vívhassa meg harcát a keleti barbársággal.

Pázmány Péter és az Ő Egyetemének továbbfejlesztői: Lósy és Lippay hercegprímások, valamint Mária Terézia királynőnk jól tudták, hogy az Egyetemenek legféltettebb kincse, mert éltető levegője, az autonómia. Ezért látták el az Egyetemet bőséges adományokkal, ruházták fel privilégiumokkal. És a mai nemzedéknek is fel kell ismernie azt az igazságot, hogy tanítani, komoly tudományos munkásságot kifejteni, a belső hitet és meggyőződést szabadon hirdetni és az igazságot megismerni a tanítás és tanulás szabadsága, az Egyetem önkormányzata nélkül nem lehet. Az autonómia tehát nemcsak az Egyetemenek, nemcsak minden hallgatójának, hanem magának a nemzetnek is a kincse. És ha láttunk is külföldön a közelmúltban törekvéseket, rendszabályokat, amelyek az egyetemi autonómiát félretolták, vagy gúzsba kötötték,

a tudományos kritika és kutatás szabadságának ez a korlátozása nem a megrendszabályozott egyetemeket, hanem a rendszabályozó országokat tette szegényebbekké. A kis magyar nemzet nagyon bölcsen teszi, ha követi a nagy Alapító autonómia-tiszteletét. Mert a művelt nagy nemzetek hatalmas kultúrintézményei csak olyan egyetemekkel hajlandók szorosán együttműködni, amelyek hamisítatlan egyetemi légkörben dolgoznak, és csak az olyan egyetemek által képviselt igazságokat fogadják el igazságokként, amelyeknél a kritika és kutatás szabadsága intézményesen biztosítva van. — A hágai állandó bíróság sohasem ítélte volna meg az Egyetem eltulajdonított birtokait, ha nem győződött volna meg Pázmány Péter Egyetemének élő autonómiájáról.

Pázmány Péter Nagyszombatban állította fel egyetemét. Mária Terézia az ország szívébe hozta. A főváros sokáig nem ismerte fel, hogy mekkora kincset jelent neki az ősi Egyetem, amely immár közel kétszáz év óta mindig csak ad neki. A jubileumi esztendő mintha e tekintetben is változást hozott volna. A főváros kezdi észrevenni, hogy Pázmány Péter Egyeteme az Ő Egyeteme is. És az Egyetem nagyon szeretné, ha a főváros őt jobban szeretné. Szeretné, ha a klinikák és a központi épület előtti fülsíketítő közlekedési zaj megszűnnék, ha a közüzemek szolgáltatásai nem emészténék fel amúgy is kétségbeesztő módon lefaragott javadalmazásának több mint egyhatod részét, ha a főváros is foglalkoznék az „egyetemi város” gondolatával, valamint a több mint 6000 hallgató egészséges és méltó elhelyezésének kérdésével. Egyszóval, ha a főváros — a maga szépségének, erejének, kultúrájának továbbfejlesztése érdekében is — vállalna valamit abból a szerető gondosságból, amellyel Pázmány Péter az Ő Egyetemét elhalmozta.

*

Pázmány Péter Egyeteme most jubilál. Szerényen, nemes egyszerűséggel, mint ahogy azt a mai szomorú idők megszabják. Ha boldog Nagymagyarország éri meg a háromszáz éves fordulót, bizonyára fényes külsőségek, nagy felvonulások, gazdag adományok örökítik meg a jelentős eseményt. De nem lett volna ez az ünneplés annyira bensőséges, annyira mélyértelmű, mint a kis, szegény Magyarországnak mai szerény megemlékezése. Mert ma jobban megérti minden magyar ember Pázmány Péter lelkivilágát. Hiszen az ország teste ma is épp úgy darabokra van szakítva, mint Pázmány Péter idejében volt. Ma is épp úgy leselkedik reánk, fenyegeti legszentebb lelki kincseinket elpusztítással a keleti barbárveszedelem. Ennek a megalázott, kifosztott, lefegyverzett kis nemzetnek ma is az a történelmi hivatása, hogy őrt álljon a nyugati kultúra kapujában; ápolja, fejlessze a keresztény erkölccsel meg-nemesített európai tudományt és művészetet. És végezetül a mai kis Magyarország szebb és boldogabb jövődjének éppen annyira záloga a vezető intelligencia igaz tudományossággal felvértezése, mint volt Pázmány Péter Magyarországnak. Aki tehát Pázmány Péter Egyetemét szereti, támogatja, bátorítja, az a magyar nemzetet szereti, támogatja, bátorítja és a szebb magyar jövődjét útjait egyengeti.